

โครงการชุมชนสามดีพื้นที่สร้างสรรค์สุขภาวะ สู่การจัดการตนเองด้วยวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม

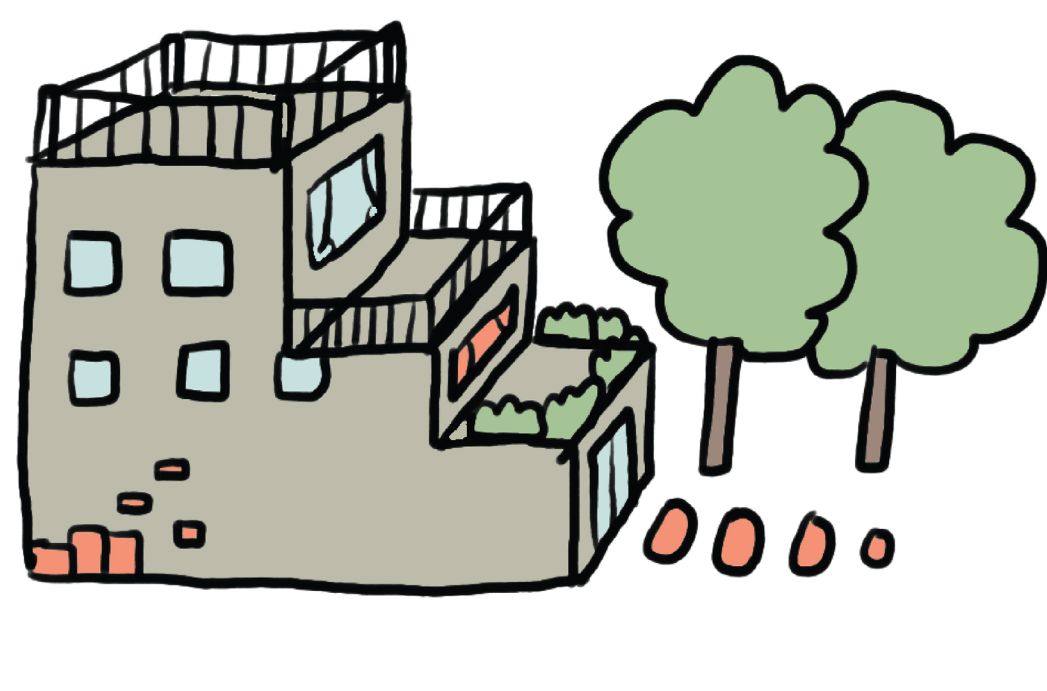
อาจารย์ ดนัย หวังบุญชัย

มูลนิธิสร้างเสริมศิลปวัฒนธรรมภาคประชาชน

คน :

ได้รับการปลูกฝังจนกลายเป็นแกนนำ

พื้นที่ :

สร้างพื้นที่การเรียนรู้ เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาชุมชน เช่น สร้างพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

ชุมชน :

ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถสร้างฐานเศรษฐกิจพึ่งตนเองสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาภูมิปัญญาชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เข้าไว้ด้วยกัน

ที่มา

โครงการมุ่งเน้นการเข้าถึงวิถีชีวิตสุขภาวะ นิเวศวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ภายใต้มิติของงานศิลปะและวัฒนธรรม รวมไปถึงการจัดทำวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม การสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง ภายใต้กระบวนการทำงานของชุมชน

ต้นทุนการทำงานในพื้นที่มาจากการชุมชนที่เคยทำงานพื้นที่ 3 ดีวิถีสุข (สื่อดี ภูมิดี พื้นที่ดี) มาก่อน เราต้องการให้ชุมชนสร้างฐานเศรษฐกิจเพื่อตัวเอง ไม่รอจากมหาคามาที่ชุมชน โดยแนวทางการทำงานเราคือ วิสาหกิจเพื่อชุมชน ซึ่งชุมชนที่เราทำงานด้วยเป็นพื้นที่ที่มีรากฐานการทำงานทางศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว และในความหมายวิสาหกิจชุมชนที่เราทำ ไม่ใช่แค่การขายของที่ระลึกในท้องถิ่นทั่วไป แต่คือการทำงานวิสาหกิจชุมชนในประเด็นสุขภาวะภายใต้มิติศิลปวัฒนธรรมชุมชน โดยมุ่งเน้นการสนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพของชุมชน ผ่านการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน พัฒนาต้นแบบ บรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์แปรรูปให้มีความพร้อมออกสู่ตลาด เอกลักษณ์ตราสินค้า การพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เพื่อการสร้างคุณค่า และมูลค่าเพิ่มให้กับทุนของชุมชน รวมทั้งหลักการตลาด และการสร้างแบรนด์ชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนในกระบวนการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์คุณค่า

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม ยกระดับพื้นที่เรียนรู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สุขภาวะ เกิดโครงการย่อยภายใต้ยุทธศาสตร์พัฒนาช่องทางสื่อ พื้นที่หรือชุมชนสื่อสร้างสรรค์พื้นที่เรียนรู้สุขภาวะ ภายใต้มิติงานศิลปวัฒนธรรมชุมชนสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคีระดับพื้นที่และองค์กร ได้ร่วมขยายงานพื้นที่สุขภาวะทางปัญญา และเมือง / ชุมชนสื่อสร้างสรรค์

โครงการเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพพลังภาคีเครือข่ายสามดี ด้วยการสร้างฐานสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนด้วยวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม โดยบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ความยั่งยืนที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ไม่ใช่การมุ่งเน้นที่พัฒนาเพื่อจะเอาแต่ความร่ำรวยอย่างเดียว หากแต่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นกระทำไปเพราะมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ร่วมกันหลายประการ เช่น การพัฒนาขีดความสามารถของคนในครอบครัวและชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ตามศักยภาพของตนเองให้ประชาชนในชุมชนมีความอยู่ดี กินดีอย่างถาวร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถดำรงสืบไปจนถึงรุ่นลูกหลาน โดยพื้นที่ควรมีให้ความสำคัญและคำนึงถึงปัจจัยการผลิตสินค้าชุมชน ของดีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและผลตอบแทนทางสังคม

กระบวนการ

ชุมชนที่ต้องการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน จะต้องเป็นชุมชนที่ผ่านการทำงาน 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี) มีผลงานเชิงประจักษ์ มีผลการติดตามที่ดี มีศักยภาพในการทำงาน ซึ่งเมื่อชุมชนนำเสนอโครงการมาแล้ว เราจะหาแหล่งทุนเพื่อทำให้เกิดวิสาหกิจในชุมชนขึ้น โดยกระบวนการที่ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชน คือ

Place Marketing Model : วิเคราะห์ทุนทางสังคมของแต่ละชุมชน

Business Plan : พัฒนาแผนธุรกิจ แผนหารายได้ของชุมชน

ประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดวางโครงสร้างองค์กรที่สัมพันธ์กับแผนธุรกิจการพัฒนางค์กรสู่นิติบุคคล

Product Development : การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ บรรจุภัณฑ์ พื้นที่ขาย Online หรือ Offline และการฝึกอบรมธุรกิจ บริการที่สอดคล้องกับแผนการสร้างรายได้ใหม่ของชุมชน

Place Branding Development : การพัฒนาการสร้างแบรนด์ สถานที่ กลยุทธ์ แผนการสื่อสาร การออกแบบสื่อ การเผยแพร่สื่อ การประเมินสื่อ

ในระหว่างการทำงานวิสาหกิจแต่ละชุมชนทั้ง 7 พื้นที่จะเดินทางไปแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ศึกษาดูงานกระบวนการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสริม เติบโตขึ้น แลกเปลี่ยนมุมมอง และเป็นการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมาลงพื้นที่ไปแล้ว 4 พื้นที่ เหลืออีก 3 พื้นที่ แต่สถานการณ์โควิดทำให้ต้องการเที่ยวทิพย์ ท่องเที่ยวในรูปแบบ Virtual Tour ผ่านการ Live หรือดูวิดีโอในพื้นที่นั้นๆ แทนการลงพื้นที่จริง

ผลลัพธ์ที่น่าภูมิใจ

พื้นที่โครงการย่อยที่ประยุกต์ใช้พื้นที่ทุนทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม Social Enterprise (SE) ประกอบด้วย 7 พื้นที่ / โครงการ ดังนี้

ลำดับ	ภูมิภาค	ชื่อโครงการ
1.	ภาคอีสาน	โครงการสาวะถีเมืองสามตึ๋นวิสาหกิจชุมชนยั่งยืน จ.ขอนแก่น
2.	ภาคใต้	โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมต้นแบบ “สงขลาเฮอริเทจ” จ.สงขลา
3.	ภาคกลาง	โครงการนำร่องวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมในชุมชนย่านบางลำพู กทม.
4.	ภาคเหนือ	โครงการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาสู่วิสาหกิจชุมชนคนม่อนปิ่น จ.เชียงใหม่
5.	ภาคใต้	โครงการบ้านทุ่งหยีเพ็งสร้างวิถีสุขในชุมชน จ.กระบี่
6.	ภาคกลาง	โครงการต้นแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมตำบลโคกสูง จังหวัดลพบุรี
7.	ภาคเหนือ	โครงการ“สืบฮีต โดยฮอย เรียนรู้ สร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” จ. เชียงใหม่

เรื่องโซ่โคสที่เราประทับใจคือ ย่านบางลำพู (ประกอบด้วย 7 ชุมชน) ซึ่งเป็นชุมชนที่ทำงานกับเรามาแล้ว ตั้งแต่ผู้รับผิดชอบยังเป็นเยาวชน เติบโตมาเป็นแกนนำ และตอนนี้ก็เป็นผู้รับผิดชอบโครงการในพื้นที่ ย่านบางลำพูมีความท้าทายเพราะอยู่ในชุมชนเมือง การทำงานชุมชนค่อนข้างยาก แต่เราใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นการเชื่อมร้อย สร้างเป็นการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในย่านบางลำพู โดยมีไกด์เด็กเยาวชนบางลำพู ซึ่งเป็นเด็กที่มีความรักในชุมชน ใช้วันว่างมาเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและวิสาหกิจได้เป็นอย่างดี อีกสิ่งหนึ่งที่เห็นความเข้มแข็งของชุมชน คือประชาคมบางลำพูร่วมกันเรียกร้องขอพื้นที่โรงพิมพ์คุรุสภาเดิมกับกรมธนารักษ์ เพื่อปรับปรุงที่ราชพัสดุแห่งนี้ให้เป็น “พิพิธภัณฑ์” เป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมชุมชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชนบางลำพูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ และเป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนของชุมชนบางลำพู ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นแลนด์มาร์คของย่านบางลำพู

อุปสรรคทำให้เกิดวิธีการใหม่

ถูกคาดหวังเรื่องรายได้ ยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิดนี้ ทำให้โครงการที่วิสาหกิจออกแบบเพื่อสร้างรายได้นั้นต้องหยุดชะงัก แต่เรามองให้เป็นความท้าทาย เรียนรู้ว่าจะต้องมีแผนสำรองจึงปรับปรุงแบบในการหารายได้ เช่น ที่ชุมชนม่อนปิ่นจากเดิมที่ทำการท่องเที่ยวชุมชน ก็เปลี่ยนมาเป็น Hub ในการช่วยหาตลาดขายผลไม้ให้กับเกษตรกร เช่น ส้ม ลิ้นจี่ สตรอว์เบอร์รี อะโวคาโด ผ่านช่องทางออนไลน์ซึ่งก็ช่วยสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริงได้

ความสำเร็จนั้นมีที่มา

รากฐานของชุมชนที่แข็งแรง ทีมโครงการเราทำงานกับชุมชนมาตลอดและสม่ำเสมอและให้ความสำคัญกับการร่วมมือทั้งชุมชน อบต. เทศบาลและเครือข่ายมาอย่างต่อเนื่อง

คณะทำงานตั้งใจ มีใจที่จะทำงานและจิตอาสาพร้อมที่จะทำงานเพื่อชุมชนมาก

ไม่มองว่าเป็นปัญหา มองว่าปัญหาเป็นความท้าทายและพัฒนาศักยภาพของทีมและคนในชุมชน ประสบการณ์ของชุมชนที่ทำโครงการมาจะช่วยให้เกิดการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

มีคอนเนคชั่น การมีคอนเนคชั่นที่ดีและมีการประสานงานกับหลายหน่วยงาน ทำให้มีช่องทางที่จะสามารถช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ได้

บทสรุป

ฐานชุมชนเพื่อความเข้มแข็งเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่ได้คือพัฒนาตัวเองและพัฒนาสังคมไปด้วย เน้นอัตลักษณ์ในชุมชนเพื่อสร้างให้เกิดรายได้และให้เกิดการเชื่อมร้อยการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเกิดความยั่งยืนให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

หากสนใจสามารถติดตามความก้าวหน้าโครงการเพิ่มเติมได้ที่
แฟนเพจ Facebook แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ
<https://www.facebook.com/artculture4h> และ <http://www.artculture4health.com/>